

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

МАЛИШКО ЄВГЕНІЯ ОЛЕГІВНА

УДК [368.914:005.21]+336.7(043.3)

**ВИБІР ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Внукова Наталія Миколаївна,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
завідувач кафедри управління фінансовими
послугами.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Баранник Лілія Борисівна,
Навчально-науковий інститут «Фінансова академія»
Університету митної справи та фінансів,
завідувач кафедри оподаткування;

кандидат економічних наук, доцент
Євтушенко Наталія Миколаївна,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту.

Захист відбудеться «25» травня 2016 р. о 13.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.02, у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а, ауд. 606.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а.

Автореферат розісланий «25» квітня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Маркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Реформування системи пенсійного забезпечення в Україні є одним з пріоритетних напрямів удосконалення загальної системи соціального страхування населення. Неefективне функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення пояснюється нерозвиненістю накопичувальної пенсійної системи, відсутністю інвестиційної привабливості для потенційних інвесторів – суб'єктів підприємництва. Відповідно до Концепції подальшого проведення пенсійної реформи 2010–2017 рр., затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.10.2009 № 1224-р., пріоритетними напрямками розвитку недержавного пенсійного забезпечення є підвищення довіри населення до фінансових установ, активізація зацікавленості роботодавців – суб'єктів підприємництва у фінансуванні недержавних пенсійних програм для працівників та досягнення високого фінансового рівня платоспроможності фізичних осіб у процесі їхньої участі в системі недержавного пенсійного забезпечення. Тому особливої актуальності набуває питання вибору фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

Питання розвитку недержавного пенсійного забезпечення (далі – НПЗ) є важливими для національної економіки, оскільки НПЗ у сучасних умовах не є дієвим, що пояснюється бездіяльністю як держави, так і суб'єктів підприємництва. Процес старіння населення в Україні, зростання частки осіб пенсійного віку в його загальній чисельності посилюють соціальне й фінансове навантаження на тих хто працює. Водночас призначення пенсій для значної кількості пенсіонерів вимагає зростання внесків від працюючих, що постійно збільшує дефіцит Пенсійного фонду України. Відтак постає необхідність в обґрунтуванні доцільності вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва на основі вдосконалення їхньої фінансової діяльності.

Вагомий внесок у формування теоретико-методологічних засад розвитку НПЗ зробили такі вітчизняні учені, як: Л. Б. Баранник, І. С. Бондарчук, С. В. Брагін, О. Г. Гупало, Н. М. Євтушенко, О. А. Землячкова, О. П. Коваль, Ю. К. Костюк, Ю. В. Кривобок, Т. В. Майорова, М. І. Мальований, О. В. Науменкова, Н. О. Небаба, В. В. Павлів, І. І. Приймак, С. О. Рибак, О. С. Семенова, Л. В. Стельмашук, І. М. Цуркан, В. В. Шапран, Н. В. Шевчук та ін. Дослідженню особливостей діяльності недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ) значну увагу приділяли й зарубіжні науковці, зокрема: Н. Галагуза, А. Жарков, С. Едвардс, О. Недосекін, Д. Корсетті, Г. Хендрікс, Р. Хольцман та ін. Ґрунтовні наукові результати, які дали змогу проаналізувати науково-методологічні засади в управлінні фінансовими ресурсами організацій, одержано у працях провідних дослідників: Л. Буряка, О. Василика, А. Єпіфанова, В. Опаріна, А. Поддерьогіна, У. Шарпа, К. Шмідт-Хебель, О. Ярошенка та ін.

Таким чином незацікавленість суб'єктів підприємництва у використанні недержавного пенсійного забезпечення працівниками обумовлює необхідність визначення пріоритетності в ієрархії проблем розвитку НПЗ, розроблення діагностичного інструментарію й методичного підходу до вибору фінансових стратегій НПЗ суб'єктами підприємництва, обґрунтування процесу побудови

потенційного фінансового кластера та складу його суб'єктів, визначення напрямів фінансової стратегії НПЗ у процесі впровадження пенсійних проектів суб'єктами підприємництва.

Актуальність вирішення наведених питань підтверджується основним напрямом розвитку НПЗ, визначеним у статті 4 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», у якій підкреслюється важливість формування й підтримування економічної зацікавленості роботодавців у здійсненні пенсійних внесків на користь своїх працівників до системи НПЗ, що й зумовило вибір теми, мету і задачі дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, а їх результати відображено в науково-дослідницьких роботах: «Розробка фінансової стратегії забезпечення соціальної безпеки підприємства» (номер державної реєстрації 0111U010250) – обґрунтовано методичні рекомендації щодо оцінки вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва, розроблено пропозиції щодо кількісного визначення поінформованості суб'єктів підприємництва про доцільність взаємодії з НПЗ; «Управління формуванням кластерного механізму розвитку фінансових послуг» (номер державної реєстрації 0113U002383) – обґрунтовано запровадження фінансової стратегії НПЗ з об'єднанням його суб'єктів у потенційний кластер на ринку фінансових послуг; «Формування фінансової та інвестиційної стратегії суб'єктів господарювання на ринку фінансових послуг» (номер державної реєстрації 0114U006140) – визначено ієрархію проблем розвитку НПЗ; «Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0114U006141) – розроблено пропозиції щодо впровадження фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва на ринку фінансових послуг.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень, розроблення методичного забезпечення і практичних рекомендацій щодо вибору фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

Задачі дослідження:

узагальнити теоретичні положення щодо особливостей функціонування системи НПЗ, уточнити його категоріальний апарат з вибору фінансової стратегії суб'єктами підприємництва;

визначити ієрархію проблем розвитку НПЗ вибору фінансових стратегій суб'єктами підприємництва;

сформувані основні альтернативні варіанти з суб'єктів НПЗ щодо вибору фінансових стратегій суб'єктами підприємництва;

здійснити оцінку інвестиційного розвитку НПЗ в Україні, виявити поінформованість суб'єктів підприємництва про співпрацю із суб'єктами НПЗ щодо НПФ, визначити основні напрями реалізації фінансових стратегій НПЗ;

обґрунтувати і розробити діагностичний інструментарій вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва;

визначити вплив результатів фінансової діяльності НПФ на вибір напрямів фінансової стратегії НПЗ;

обґрунтувати сутність та етапи процесу формування потенційного фінансового кластера суб'єктів НПЗ;

розробити методичний підхід до вибору фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

Об'єктом дослідження є процес недержавного пенсійного забезпечення.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичне забезпечення, методи й інструменти вибору фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва із застосуванням кластерного підходу.

Методи дослідження. Теоретичну основу дисертаційної роботи становлять монографії та наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів з теорії фінансів, пенсійного забезпечення, фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.

У процесі дослідження використано такі загальнонаукові та спеціальні методи, як: *метод аналізу ієрархій* – для визначення пріоритетності реалізації альтернативних варіантів фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва, встановлення основних ризиків суб'єктів НПЗ, виявлення умов потенційної кластеризації суб'єктів системи НПЗ, охарактеризувати учасників кластерів при формуванні напрямів фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва; *метод ієрархій* – для визначення пріоритетності та взаємозалежності питань розвитку НПЗ у процесі вибору напрямів його фінансових стратегій суб'єктами підприємництва; *метод таксономічного аналізу* – для розрахунку загального рівня інвестиційного розвитку НПЗ, виявлення рівня поінформованості суб'єктів підприємництва з НПЗ; *метод регресійного аналізу* – для формування моделі впливу результатів фінансової діяльності НПФ на вибір фінансової стратегії НПЗ; *SWOT-аналіз* – для об'єктивної оцінки, визначення стратегічних цілей і напрямів реалізації фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва; *метод кластерного аналізу* – для виявлення спільних рис суб'єктів підприємництва при формуванні кластера. Поставлені задачі розв'язано з використанням пакетів прикладних програм Microsoft Excel, Spider Project, Statistica, Statgraphics, SPSS, Visio.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти України з регулювання діяльності пенсійної системи: закони України, акти Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, розпорядження й офіційні дані звітів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України, фінансова звітність недержавних пенсійних фондів, суб'єктів малого підприємництва, офіційні матеріали Пенсійного фонду України, Міністерства соціальної політики України, Міжнародної організації праці, матеріали періодичних видань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробленні комплексу теоретичних положень і методичного забезпечення з вибору фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва, а саме:

удосконалено:

діагностичний інструментарій вибору фінансової стратегії суб'єктами підприємництва, особливість якого полягає в комплексному послідовному використанні таких методів, як: метод рейтингування НПФ за показником чистої вартості одиниці пенсійних внесків; опитування суб'єктів підприємництва щодо їх поінформованості про доцільність взаємодії з НПФ; метод SWOT-аналізу – для

визначення переваг і недоліків у використанні НПЗ, що дасть змогу оптимізувати інвестиційні ресурси суб'єктів підприємництва в НПЗ;

процес побудови потенційного фінансового кластера суб'єктів НПЗ (НПФ, страхова компанія, банк і суб'єкт підприємництва), відмінність якого полягає: в урахуванні комплексу факторів, що визначають фінансову діяльність НПЗ (дохід від інвестицій, ризик втрати внесків, наявність бонусної системи, різноманітність послуг, надійність фінансових інструментів); у виділенні НПФ як ядра кластера, що забезпечить збільшення інвестиційних ресурсів суб'єктів підприємництва в НПЗ;

методичний підхід до вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва, особливістю якого є визначення варіативності пенсійних вкладень суб'єкта підприємництва між суб'єктами НПЗ (НПФ, страховою компанією та банком) залежно від переважного розміщення питомої ваги пенсійних внесків між ними як суб'єктами потенційного фінансового кластера, що дасть змогу розробити оптимальний план розміщення пенсійних накопичень суб'єктів підприємництва;

дістали подальшого розвитку:

уточнення поняття фінансової стратегії НПЗ на основі розширення складових її вибору, яке, на відмінну від сучасних, розглядається через визначення обсягу пенсійних внесків і чистої вартості їх одиниці, що дає можливість враховувати особливості НПЗ шляхом формування оптимальної структури розподілу пенсійних накопичень суб'єктів підприємництва між суб'єктами НПЗ;

ієрархічний взаємозв'язок проблем розвитку НПЗ при виборі фінансових стратегій суб'єктами підприємництва; відмінність обґрунтованої ієрархії полягає у взаємозалежності та пріоритетності розв'язання визначених проблем з урахуванням основних завдань реформування пенсійної системи, що сприятиме більшій поінформованості суб'єктів підприємництва, зростанню довіри, збільшенню обсягів інвестиційних ресурсів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані теоретичні положення та розроблені методичні пропозиції з їх застосування впровадженно в діяльність суб'єктів підприємництва. Подані в дисертації наукові розробки мають практичну цінність і використовуються суб'єктами підприємництва, що підтверджується відповідними актами впроваджень. Зокрема, методичні рекомендації щодо оцінки фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва для забезпечення соціальної безпеки впровадженно в діяльність приватного підприємства «Реал-Т» (акт від 31.08.2012). Розроблені рекомендації до впровадження фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва з урахуванням умов потенційної кластеризації при взаємодії суб'єктів НПЗ впровадженно в діяльність фізичної особи – підприємця Єльцин Ю. О. (акт від 31.05.2013). Розроблені рекомендації з вибору напрямів фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва з урахуванням умов потенційної кластеризації при взаємодії суб'єктів НПЗ впровадженно в діяльність фізичної особи – підприємця Петрова Т. В. (акт від 22.05.2014). Підхід до визначення оптимального рівня розміщення пенсійних накопичень між суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення впровадженно в роботу ПрАТ СК «Альфа Страхування» (акт від 13.01.2015).

Окремі положення дисертаційної роботи застосовуються в Харківському

національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, зокрема, підхід до визначення умов потенційної кластеризації суб'єктів НПЗ використано в підготовці фахівців з спеціальності «Фінанси і кредит» за магістерською програмою «Фінансовий менеджмент» (акт від 31.05.2013); розроблені пропозиції з упровадження пенсійного проекту НПЗ суб'єктами підприємництва відповідно до результатів їх кластеризації застосовано в магістерській програмі «Фінансовий менеджмент» (акт від 30.09.2014).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою. Висновки та рекомендації, які подані до захисту, одержані автором особисто. 3 наукових праць, що опубліковані у співавторстві, у роботі використано лише ті ідеї та положення, які належать автору.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, положення, пропозиції та висновки, викладені у дисертації, оприлюднено на: VI Міжнародній науково-практичній конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених «Економічні підсумки 2011 року: досягнення та перспективи» (Львів, 2011); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування економічного портрета національної інфраструктури України: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти» (Київ, 2012); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Проблеми управління соціально-економічним розвитком України» (Харків, 2012); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Розвиток ринків фінансових послуг в умовах глобалізації» (Харків, 2012); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні проблеми фінансового моніторингу» (Ірпінь, 2013); V Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Розвиток України очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (Харків, 2014); Міжнародній конференції «III осінні наукові читання» (Київ, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії» (Київ, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку регіонів: інноваційна діяльність і управління проектами» (Львів, 2015).

Публікації. Основні результати і висновки на тему дисертації опубліковані в 20 наукових працях, зокрема: 2 розділи у 2 колективних монографіях; 7 статей – у наукових журналах і збірниках наукових праць, що є фаховими з економіки; 1 стаття в іноземному науковому періодичному виданні; 1 стаття у фаховому виданні України, що включене до міжнародних наукометричних баз; 9 публікацій за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,65 ум-друк. арк., з яких здобувачеві належить 5,87 ум-друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Загальний обсяг дисертації – 302 сторінки. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 286 найменувань на 30 сторінках, і 15 додатків на 73 сторінках; містить 70 таблиць (8 таблиць на 6 повних сторінках), 42 рисунки (2 рисунки на 2 повних сторінках). Основний текст дисертації становить 191 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, подано відомості про їх апробацію.

У першому розділі «Теоретичні підходи до вибору фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва» узагальнено теоретичні положення про особливості функціонування системи НПЗ, уточнено його категоріальний апарат з вибору фінансової стратегії суб'єктами підприємництва; визначено ієрархію проблем розвитку НПЗ при виборі фінансових стратегій; сформовано основні альтернативні варіанти складу суб'єктів НПЗ щодо вибору фінансових стратегій суб'єктами підприємництва.

У дисертації узагальнено основні етапи становлення НПЗ, його вітчизняні та зарубіжні моделі, визначено соціальні й економічні передумови, правові засади реформування системи пенсійного забезпечення, зокрема, концепції запровадження пруденційного нагляду, ухвалені у 2010 і 2012 рр., виявлено його відмінності та переваги щодо останньої відносно очікуваних результатів діяльності суб'єктів НПЗ. Формалізовано структурні компоненти НПЗ та доведено суттєву значущість у пенсійному забезпеченні населення, що вимагає формування обґрунтованих фінансових стратегій НПЗ з метою зростання інвестиційних можливостей суб'єктів підприємництва та усталеності функціонування пенсійної системи.

У процесі узагальнення наукових підходів до тлумачення поняття «фінансова стратегія» уточнено його визначення щодо НПЗ, як комплексу заходів (методів, дій), спрямованих на довгостроковий розвиток і досягнення планових фінансових цілей НПЗ. Доведено, що комплекс заходів, методів, дій фінансової стратегії повинен передбачити здійснення потенційної кластеризації суб'єктів НПЗ та підприємництва в узагальнений фінансовий інститут. Виділено пріоритетні фінансові стратегії НПЗ: стратегію фінансування, основною метою якої є розширення фінансових можливостей, здійснення диверсифікації, мінімізація ризику, та інвестиційну стратегію – головною метою якої є забезпечення інвестиційної привабливості, зростанні обсягів і дохідність інвестицій у НПЗ. Виділено головного інституційного інвестора щодо НПЗ – недержавні пенсійні фонди, у напрямках функціонування яких має переважати інвестування на фондовому ринку.

На основі наявних практичних особливостей результатів діяльності НПЗ, спираючись на Концепцію подальшого проведення пенсійної реформи 2010 – 2017рр., виявлено низку проблем розвитку НПЗ при виборі фінансових стратегій (рис. 1). Їх усунення сприятиме підвищенню обґрунтованості вибору фінансових стратегій та зростанню інвестиційних можливостей суб'єктів НПЗ.

Для визначення альтернативності суб'єктів НПЗ при виборі фінансових стратегій суб'єктами підприємництва застосовано метод аналізу ієрархій, згідно з яким із залученням 10 експертів – провідних спеціалістів у фінансовій сфері (розбіжність їх суджень менше ніж 0,1), визначено, що найпріоритетнішим суб'єктом НПЗ є НПФ (табл. 1), який доцільно розглядати як ядро потенційного фінансового кластера в процесі використання недержавного пенсійного забезпечення.

Рис. 1. Ієрархія проблем розвитку НПЗ при виборі фінансових стратегій суб'єктами підприємництва

Таблиця 1

Пріоритетність суб'єктів НПЗ при виборі фінансових стратегій суб'єктами підприємництва

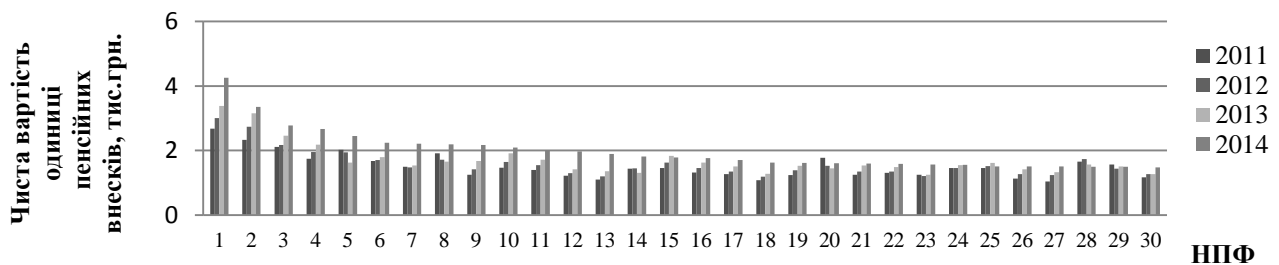
Альтернативні суб'єкти НПЗ	Пріоритетність факторів вибору фінансової стратегії суб'єктами підприємництва за суб'єктами НПЗ					Пріоритетність суб'єктів НПЗ
	гарантія дохідності від інвестицій (0,151)	доступ до міжнародних фінансових ринків (0,305)	рівень ризикованості інвестиційної стратегії фінансових установ (0,106)	надійність фінансової установи (0,176)	можливість надання пільг з оподаткування (0,254)	
НПФ	0,732	0,730	0,736	0,746	0,752	0,735
Страхова компанія	0,082	0,204	0,199	0,080	0,197	0,137
Банк	0,186	0,065	0,065	0,173	0,051	0,152

На основі проведених досліджень доведено, що при виборі фінансової стратегії НПЗ доцільно визначати його структуру, сутність фінансової стратегії та альтернативи суб'єктів НПЗ щодо її реалізації.

У другому розділі – «Аналіз вибору фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва» – здійснено оцінку інвестиційного розвитку НПЗ в Україні; виявлено поінформованість суб'єктів підприємництва про співпрацю з НПЗ щодо НПФ; визначено основні напрями реалізації фінансових стратегій НПЗ; обґрунтовано й розроблено діагностичний інструментарій вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва.

Здійснено оцінку інвестиційного розвитку НПЗ на основі аналізу активів за 2010–2014 рр. за їх кількісною (формування за рахунок пенсійних внесків) та якісною (формування за рахунок інвестиційного доходу) складовими, що дало змогу виявити такі основні особливості: відбувся приріст пенсійних активів за рахунок пенсійних внесків від юридичних осіб, кількість останніх наприкінці 2014 р. склала 61,56 тис. осіб; зросла сума інвестиційного доходу НПЗ, яка 2014 р. становила 104,05 млн грн, що свідчить про поступово зростаючу роль інвестиційної діяльності НПФ у формуванні активів НПЗ.

Проаналізовано звітну інформацію щодо результатів діяльності в Україні 73 НПФ, побудовано їх рейтинги за чистою вартістю одиниці пенсійних внесків за два періоди: 2008–2010 рр. та 2011–2014 рр., що обумовлено суттєвим зменшенням їх кількості з 2011 по 2014 р. (рис. 2).

1 – ПриатФонд	16 – НТ "ПНПФ "Енергорезерв"
2 – КНПФ НБУ	17 – ВПФ "Фармацевтичний"
3 – НПФ "УкрсоцФонд"	18 – ВНПФ "МОЯ ПЕНСІЯ"
4 – ВНПФ "Емерит-Україна"	19 – НТ "ВНПФ "Резерв Рівненщини"
5 – НПФ "ВСІ"	20 – ВНПФ " Пенсійна опіка"
6 – ВНПФ "Лаурус"	21 – НО "ВПФ "Соціальні гарантії"
7 – ВПФ "Хрещатик"	22 – ВНПФ "Україна"
8 – НТ ВПФ "Соціальний стандарт"	23 – ВНПФ "Європейський вибір"
9 – ВПФ "ОТП Пенсія"	24 – КНПФ "Брокбізнескапітал"
10 – НТ "НКПФ ВАТ "Укрексімбанк"	25 – ВНПФ "Гарант - Пенсія"
11 – НТ "ВПФ "Соціальна перспектива"	26 – ВНПФ "Столичний резерв"
12 – ВНПФ "Причетність"	27 – КНПФ «Поштовик»
13 – НП "ВНПФ "АРТА"	28 – ВНПФ "Перший національний відкритий пенсійний фонд"
14 – Пенсійний фонд "Покрова"	29 – НТ "ВНПФ "Надія"
15 – НТ "ВНПФ "Резерв Тернопілля"	30 – ПНПФ "Магістраль"

Рис. 2. Динаміка рейтингів НПФ в Україні за показником чистої вартості одиниці пенсійних внесків за 2011–2014 рр.

За результатами рейтингування виділено по 3 провідні НПФ за кожним періодом відповідно до показників чистої вартості їхніх активів, кількості вкладників фізичних та юридичних осіб, чистої вартості одиниці пенсійних внесків, інвестиційних коштів НПФ у банківських депозитах і поточних рахунках (тільки для першого періоду). З використанням методу таксономічного аналізу побудовано

інтегральний показник розвитку НПФ, що мав вищі кількісні значення для другого періоду (від 0,41 до 0,77), ніж для першого (від 0,1 до 0,38). Позитивну динаміку розвитку НПФ підтверджено також розрахунками показників їх фінансової діяльності за два аналізовані періоди. Зростання розрахованих показників свідчить про позитивну динаміку в розвитку НПФ зокрема та НПЗ у цілому.

Для вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва важливим є їх достатня поінформованість про можливості й переваги співпраці з НПФ. Опитано 162 керівники суб'єктів підприємництва міст Харкова, Херсона та Маріуполя, на території яких функціонує незначна кількість НПФ, та встановлено рівень їх обізнаності про діяльність НПЗ, досвід і прагнення до співпраці з цими фондами. У результаті виявлено, що 54% осіб поінформовані, з них 43% розглядають питання про взаємодію з НПФ; 46% опитаних не володіють інформацією про діяльність НПФ, з них 37% не бажають розглядати питання про здійснення пенсійних внесків до фондів.

Щодо розподілу відповідей респондентів за містами, за значеннями інтегральних показників їхньої поінформованості, розрахованих методом таксономічного аналізу, виявлено, що у м. Харкові (інтегральний показник – 0,31), як найбільш промислово розвиненому з досліджених, респонденти є більш обізнаними та поінформованими про НПЗ і переважно розглядають питання участі в системі недержавного пенсійного забезпечення. Результати дослідження підтверджують необхідність активного поширення інформації про НПЗ та діяльність НПФ у процесі реформування пенсійної системи.

За результатами визначення загроз і можливостей функціонування НПЗ (з використанням SWOT-аналізу щодо врахування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища за експертним методом, враховуючи відповіді 10 експертів, узгодженість відповідей яких є достатньою і становить для переваг і сильних сторін 0,603, для загроз і слабких сторін – 0,756) виділено й обґрунтовано основні напрями реалізації фінансової стратегії, а саме: перехід всіх учасників ринку НПЗ на міжнародні стандарти фінансової звітності; поширення серед населення, роботодавців, профспілок, об'єднань громадян і юридичних осіб інформації про переваги НПФ та їхньої участі у системі НПЗ; інформування населення про переваги НПЗ шляхом довгострокового накопичення (страховими і банківськими продуктами) та надійність отримання додаткових виплат при досягненні учасниками НПФ пенсійного віку; запровадження єдиних стандартів щодо облікових процедур; використання надійних фінансових інструментів для інвестування коштів пенсійних фондів.

У дисертації доведено доцільність комплексного послідовного використання методів рейтингування НПФ за показником чистої вартості одиниці пенсійних внесків (як кількісної складової) та оцінки поінформованості суб'єктів підприємництва про НПЗ й SWOT-аналіз щодо особливостей їх функціонування (як якісної складової) у вигляді діагностичного інструментарію вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва (рис. 3).

Застосування розробленого діагностичного інструментарію сприятиме обґрунтуванню стратегічних рішень суб'єктами підприємництва щодо вибору фінансових стратегій НПЗ.

Рис. 3. Діагностичний інструментарій вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва

У третьому розділі – «Розробка фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва» – визначено вплив результатів фінансової діяльності НПФ на вибір напрямів фінансової стратегії НПЗ; обґрунтовано сутність та етапи процесу формування потенційного фінансового кластера суб'єктів НПЗ; розроблено методичний підхід до вибору фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

Проаналізовано стан використання НПЗ 30 суб'єктами підприємництва (середніми та малими) і виявлено, що тільки підприємство ПАТ «Квазар» здійснює відрахування на додаткове (недержавне) пенсійне забезпечення. Аналіз фінансового стану цього підприємства за показниками ліквідності, робочого капіталу, частки оборотних засобів в активах, концентрації та співвідношення власного і позичкового капіталу підтверджує існування можливості в ПАТ «Квазар» погашення поточних зобов'язань, що є однією з передумов використання НПЗ та вибору підприємством фінансової стратегії.

Для узагальнення вибору напрямів фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва проаналізовано вплив результатів фінансової діяльності 16 НПФ як провідних суб'єктів НПЗ за період з 2008 по 2014 р. на вибір ухвалення стратегічних фінансових рішень – формування фінансової стратегії. З використанням регресійного аналізу визначено вплив на чисту вартість одиниці пенсійних внесків показників обсягів пенсійних внесків та виплат, зміни кількості вкладників юридичних і фізичних осіб, прибутку (збитку) від інвестування пенсійних активів щодо НПФ. За результатами регресійного аналізу найбільший вплив на чисту вартість одиниці пенсійних внесків мають показники обсягів пенсійних внесків, зміни кількості вкладників юридичних осіб та прибутку (збитку) від інвестування пенсійних активів, що підтверджує доцільність їх використання під час вибору

фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва.

Для суб'єктів НПЗ запропоновано склад можливих варіантів кластерів: у складі першого кластера – страхова компанія, банк, НПФ та суб'єкт підприємництва; другого кластера – страхова компанія, НПФ та суб'єкт підприємництва; третього кластера – страхова компанія, банк та суб'єкт підприємництва; четвертого кластера – НПФ, банк та суб'єкт підприємництва. Для кожного кластера методом аналізу ієрархій визначено пріоритетність найбільш поширених фінансових ризиків: диверсифікації пенсійних активів, втрати внесків, незбалансованої ліквідності, прозорості ринку фінансових послуг та пріоритетність фінансового кластера щодо ухилення від визначених ризиків при їх настанні (табл. 2).

Таблиця 2

Пріоритетність потенційних фінансових кластерів суб'єктів НПЗ при виникненні фінансових ризиків

Потенційні фінансові кластери суб'єктів НПЗ	Рівень пріоритетності потенційних фінансових кластерів суб'єктів НПЗ при виникненні фінансових ризиків				Пріоритетність потенційного фінансового кластера суб'єктів НПЗ
	диверсифікації пенсійних активів (0,070)	втрати внесків (0,080)	незбалансованої ліквідності (0,100)	прозорості ринку фінансових послуг (0,080)	
Кластер 1	0,630	0,648	0,565	0,558	0,621
Кластер 2	0,068	0,176	0,288	0,135	0,133
Кластер 3	0,139	0,104	0,079	0,054	0,116
Кластер 4	0,163	0,072	0,069	0,253	0,131

За результатами дослідження найбільш пріоритетним, тобто стійким до фінансових ризиків, визначено перший кластер, до складу якого запропоновано увести страхову компанію, банк, НПФ та суб'єкт підприємництва.

Визначено взаємовигідність співпраці між учасниками чотирьох кластерів методом аналізу ієрархій з урахуванням: доходу від інвестицій, обсягу й фактора самостійності обрання схеми пенсійних внесків та їх терміну. Доведено, що найбільш вигідним з погляду суб'єктів підприємництва щодо співпраці є перший кластер. Враховуючи склад першого кластера, методом аналізу ієрархій доведено пріоритетність його безпосереднього використання при формуванні фінансових стратегій НПЗ порівняно з окремим функціонуванням суб'єктів, що уведено до його складу – банку, страхової компанії та НПФ за такими факторами: різноманітність пенсійних програм, ризик втрати внесків, надійність фінансових інструментів, моніторинг діяльності, контроль держави. Доведеність пріоритетності першого кластера зумовила необхідність вибору його ядра та фінансових стратегій з урахуванням виділених факторів: різноманітності послуг, постійності пенсійних відрахувань, бонусної системи, мобільного переміщення коштів.

Виявлено, що ядром потенційного фінансового кластера є НПФ, а співпраця фінансових установ, що увійшли до його складу, сприятиме зростанню накопичення пенсійних внесків, створенню єдиної клієнтської бази, формуванню зацікавленості суб'єктів підприємництва у фінансуванні пенсійних програм для працівників.

Основні етапи формування потенційного фінансового кластера суб'єктів НПЗ подано на рис. 4.

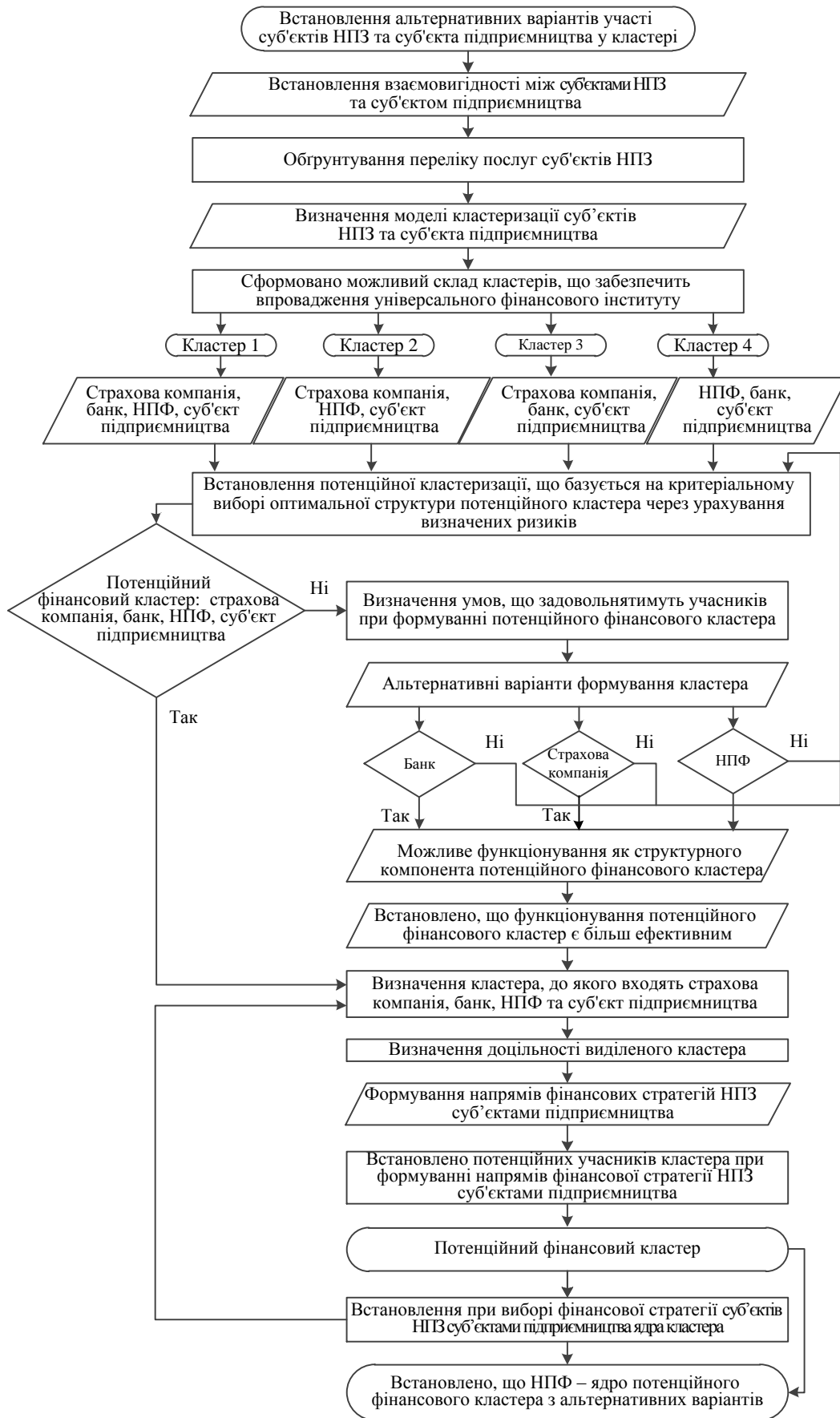

Рис. 4. Послідовність процесу формування потенційного фінансового кластера суб'єктів НПЗ

Відповідно до доведеного складу потенційного фінансового кластера для кожного з його суб'єктів запропоновано й розраховано найбільш привабливий і перспективний варіант накопичення пенсійних внесків суб'єктами підприємництва за їх цілями на прикладі п'яти НПФ, страхових компаній та банків. За результатами розрахунків доведено, що найкращим варіантом накопичення пенсійних внесків є їх вкладання у НПФ.

Проаналізовано фінансовий стан 30 суб'єктів підприємництва з метою визначення тих, котрі можуть здійснювати пенсійні накопичення за пенсійним проектом, співпрацюючи із суб'єктами потенційного фінансового кластера. Результати фінансового аналізу 30 підприємств за групами показників – ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість і ділова активність, довели їх фінансову стабільність. З метою визначення однорідних груп досліджуваних суб'єктів підприємництва для впровадження пенсійного проекту їх згруповано в 4 кластери методом Уорда за вказаними показниками. Відповідно до умов пенсійного проекту та фінансового стану суб'єктів підприємництва за кластерами (табл. 3) тільки для підприємств кластера 4 проект виявився збитковим, тоді як для інших він характеризувався вигідністю інвестування та швидкістю окупності.

Таблиця 3

Надходження коштів у процесі впровадження пенсійного проекту

Інвестування коштів у виробництво, тис. грн/міс.	Розширення інвестиційних можливостей підприємства, тис. грн/міс.	Інші капіталовкладення, тис. грн/міс.	Інвестування 15% від заробітної плати на довгострокове пенсійне страхування, тис. грн/міс.
Кластер 1			
558,93	13,52	3,40	270,38
Кластер 2			
0,13	0,0325	4,1	0,65
Кластер 3			
535,52	13,64	1,20	272,87
Кластер 4			
3475,85	520,01	2,00	10400,27

Оскільки до складу кластера 2 увійшло одне підприємство, у дисертації на його прикладі сформовано оптимальний план розподілу пенсійних накопичень при виборі фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва із застосуванням обмежень щодо пропозиції обсягів пенсійних внесків суб'єкта підприємництва, попиту суб'єктів НПЗ та цільової функції мінімізації суми питомої ваги інвестиційних внесків для кожного суб'єкта потенційного фінансового кластера НПЗ.

Викладені пропозиції враховано в розробленому методичному підході до вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва (рис. 5). За результатами дослідження доведено, що в разі переважання питомої ваги пенсійних внесків у страхові компанії та банки, як суб'єкти потенційного фінансового кластера, суб'єктам підприємництва доцільно використовувати стратегію фінансування; якщо більшу питому вагу пенсійних внесків вкладено у НПФ, виникає необхідність використання інвестиційної стратегії. Застосування запропонованого методичного підходу до вибору фінансової стратегії НПЗ у діяльності ПАТ «Нафтова компанія «Ойл Сіті» довело

доцільність розподілу пенсійних накопичень обсягом 0,593 тис. грн між усіма суб'єктами потенційного фінансового кластера для забезпечення задоволення фінансових інтересів як суб'єктів підприємництва, так і суб'єктів НПЗ.

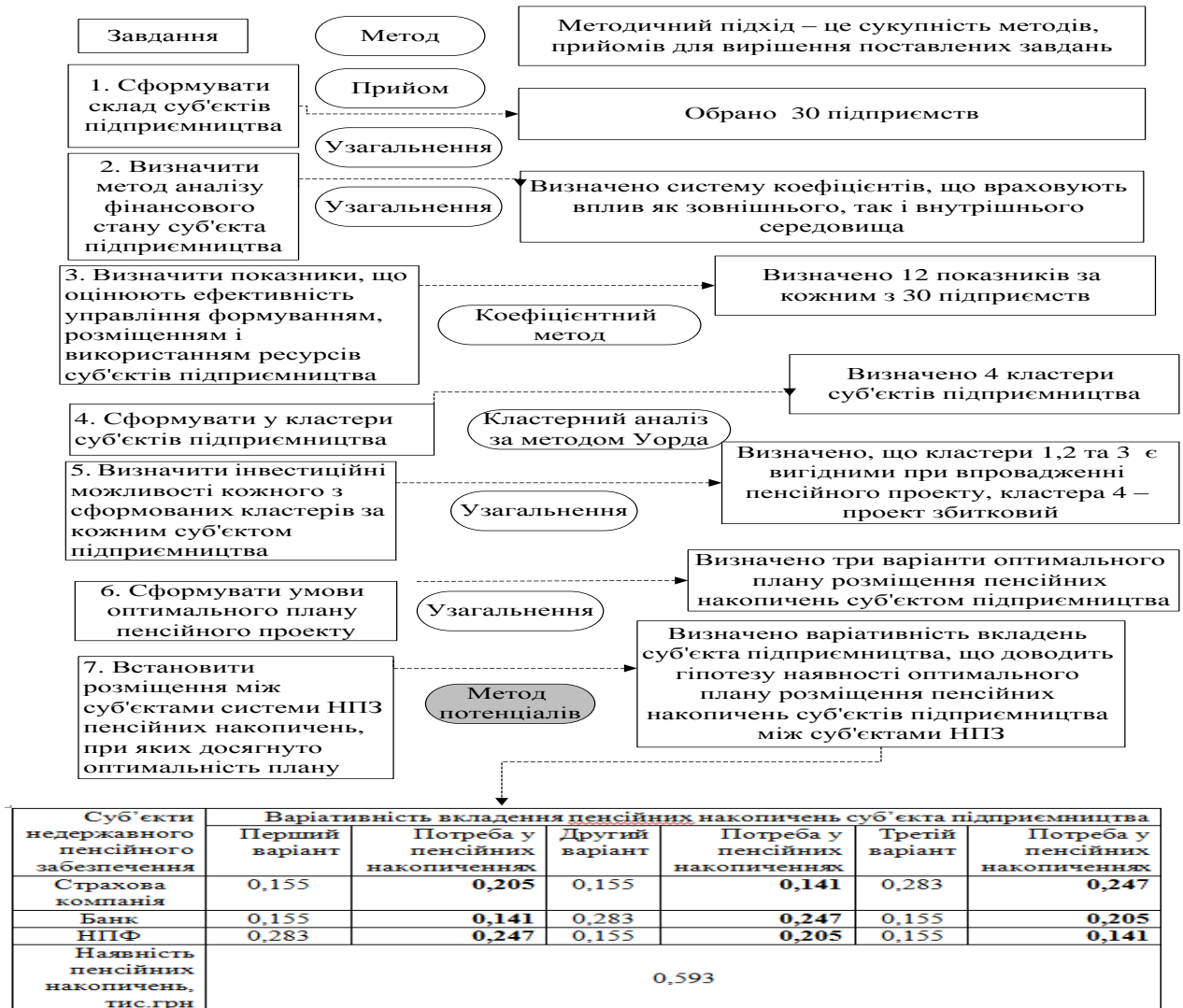

Рис. 5. Методичний підхід до вибору фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва

Відповідно до розробленого методичного підходу запропоновано використовувати оптимальний план розміщення пенсійних накопичень суб'єктами підприємництва до суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення для збалансування інвестиційних внесків системи.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-практичне завдання з подальшого розвитку теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо вибору фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва. Основні висновки і результати, одержані в дослідженні, полягають у такому.

1. Формування ефективної системи НПЗ залежить від належного рівня попиту на послуги НПФ, що формується завдяки достатньому рівню доходів населення та зацікавленості потенційних споживачів у використанні послуг пенсійного накопичення. Відповідно до завдань Концепції подальшого проведення пенсійної реформи 2010-2017 рр. обгрунтовано доцільність вибору фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва. Удосконалено визначення поняття «фінансова стратегія НПЗ», згідно з яким запропоновано врахування потенційної кластеризації суб'єктів НПЗ та суб'єктів підприємництва. Виділено пріоритетні фінансові стратегії НПЗ – стратегія фінансування та інвестиційна стратегія.

2. З урахуванням результатів діяльності НПЗ та перебігу процесу реформування пенсійної системи визначено ієрархію проблем розвитку НПЗ при виборі фінансових стратегій, яка полягає в: непоширеності НПЗ; недостатній довірі та поінформованості споживачів щодо діяльності НПЗ; нерозвиненості пенсійних схем; недостатньому податковому стимулюванні НПЗ; несуттєвому захисті інвестиційних інструментів НПФ; обмеженості фінансово-інвестиційних цілей і можливостей; низькій ефективності управління активами НПЗ; існуванні дефіциту надійних фінансових інструментів. Розв'язання окреслених проблем сприятиме підвищенню обгрунтованості вибору фінансових стратегій та зростанню інвестиційних можливостей суб'єктів НПЗ.

3. Завдяки використанню методу аналізу ієрархій сформовано альтернативні варіанти використання суб'єктів НПЗ щодо вибору фінансових стратегій суб'єктами підприємництва. Встановлено, що відповідно до визначених альтернатив найбільш значущими є НПФ, банки і страхові компанії. Доведено, що їх комплексне використання сприятиме формуванню обгрунтованих фінансових стратегій, забезпечуватиме розширення інвестиційних ресурсів суб'єктів НПЗ, розвиток ринку капіталу та формування додаткових пенсійних виплат суб'єктам підприємництва.

4. З метою вибору суб'єктами підприємництва фінансової стратегії НПЗ проведено оцінку тенденцій інвестиційного розвитку НПЗ в умовах реформування пенсійної системи України. Одержані результати довели існування позитивної тенденції розвитку НПЗ, що підтверджується рейтингуванням НПФ за показником чистої вартості одиниці пенсійних внесків у динаміці. Проаналізовано поінформованість суб'єктів підприємництва про участь у НПЗ. Проведене дослідження підтвердило їх недостатню обізнаність про переваги й особливості недержавної пенсійної системи і НПФ, недостатню зацікавленість у співпраці з фінансовими установами. Визначені основні напрями реалізації фінансових стратегій НПЗ полягають у підвищенні рівня поінформованості та використанні надійних фінансових інструментів для інвестування у НПФ.

5. Розроблено діагностичний інструментарій вибору фінансових стратегій НПЗ суб'єктами підприємництва, який полягає в послідовному використанні рейтингування НПФ, методів опитування суб'єктів підприємництва та застосуванні SWOT-аналізу, які становлять дві складові діагностування – кількісну та якісну, їх використання дасть змогу визначити необхідний рівень інвестиційних ресурсів суб'єктів системи НПЗ і забезпечить формування потенційного фінансового кластера.

6. Визначено вплив факторів на чисту вартість одиниці пенсійних внесків при виборі фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва за показниками обсягів пенсійних внесків і виплат, зміни кількості вкладників юридичних та фізичних осіб,

сукупного прибутку (збитку) від інвестування пенсійних активів до вирахування витрат щодо НПФ. За результатами регресійного аналізу доведено, що найбільший вплив на чисту вартість одиниці пенсійних внесків мають показники обсягів пенсійних внесків, зміни в кількості вкладників – юридичних осіб та в прибутку (збитку) від інвестування пенсійних активів, що підтверджує доцільність їх використання в процесі вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва і формування оптимального плану пенсійних накопичень суб'єктами підприємництва в системі НПЗ.

7. Обґрунтовано сутність і побудовано послідовність основних етапів формування потенційного фінансового кластера щодо вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва, особливістю якого є врахування комплексу факторів, що характеризують фінансову діяльність НПЗ: дохід від інвестицій, ризик втрати внесків і наявність бонусної системи, різноманітність послуг, надійність фінансових інструментів; виділення НПФ як ядра кластера. Практичне використання запропонованого складу потенційного фінансового кластера допоможе забезпечити збільшення інвестиційних ресурсів суб'єктів підприємництва в НПЗ.

8. Запропоновано методичний підхід до вибору фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва, особливістю якого є визначення варіативності пенсійних вкладень суб'єкта підприємництва між суб'єктами НПЗ (НПФ, страховою компанією і банком) залежно від питомої ваги розміщення пенсійних накопичень між ними та встановлення умов формування оптимального плану пенсійного проекту. Упровадження методичного підходу забезпечить оптимальний перерозподіл пенсійних накопичень між усіма суб'єктами НПЗ і зростання інвестиційного доходу суб'єктів підприємництва.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ у колективних монографіях:

1. Малишко Є. О. Визначення пріоритетних ризиків системи недержавного пенсійного забезпечення / Є. О. Малишко // *Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг : монографія / [наук. ред. та кер. кол. авт. док. екон. наук, проф. Н. М. Внукова]. – Х. : Ексклюзив, 2013. – С. 134–139.*

2. Малишко Є. О. Впровадження фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва на ринку фінансових послуг / Є. О. Малишко // *Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції : монографія / [наук. ред. та кер. кол. авт. док. екон. наук, проф. Н. М. Внукова]. – Х. : ТО Ексклюзив, 2014. – С. 155–168.*

Статті в наукових фахових виданнях:

3. Ачкасова С. А. Реформування системи пенсійного страхування в Україні та визначення ролі фінансових консультантів / С. А. Ачкасова, Є. О. Малишко // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Х. : ХННІ ДВНЗ УБС, 2012. – № 2 (13). – С. 303–309. Особистий внесок автора: виявлення взаємозв'язків проблем, які мають вплив на розвиток недержавного пенсійного забезпечення.*

4. Малишко Є. О. Аналіз розвитку недержавних пенсійних фондів / Є. О. Малишко, Ришард Пукала // *Економіка розвитку. – 2012. – № 4 (64). – С. 29–36. Особистий внесок автора: проаналізовано темпи розвитку НПФ, оцінено основні показники діяльності*

НПФ, встановлено рівень розвитку та визначено основні пріоритети подальшого розвитку НПФ в Україні.

5. Малишко Є. О. Оцінка рівня обізнаності суб'єктів підприємництва з недержавного пенсійного забезпечення / Є. О. Малишко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2012. – № 3 (60). – С. 286–290. – (Серія «Економічні науки»).

6. Малишко Є. О. Вибір фінансової стратегії суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення / Є. О. Малишко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2013. – № 4 (41). – С. 66–71. – (Серія «Економіка»).

7. Малишко Є. О. Вибір основних ризиків суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення / Є. О. Малишко // Вісник Запорізького національного університету. – 2013. – № 4 (20). – С. 136–142. – (Серія «Економічні науки»).

8. Малишко Є. О. Оцінка впливу факторів на основний показник діяльності недержавного пенсійного фонду / Є. О. Малишко // Кримський економічний вісник. – 2014. – № 2 (09). – С. 133–136.

9. Малишко Є. О. Розробка і впровадження пенсійного проекту недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва / Є. О. Малишко // Сталий розвиток економіки : міжнародний науково-виробничий журнал. – 2014 . – № 3 (25). – С. 222–229.

Статті в наукових фахових виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

10. Мальшко Е. О. Процесс взаимодействия субъектов негосударственного пенсионного обеспечения на рынке финансовых услуг / Е. О. Мальшко // Humanities and Social Sciences. – 2013. – № 20. – Vol. XVIII. – С. 107–118 (Польща).

11. Внукова Н. М. Оптимізаційний план впровадження пенсійного проекту суб'єктом підприємництва / Н. М. Внукова, Є. О. Малишко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 4. – С. 175–179 (*Index Copernicus, РИНЦ*). *Особистий внесок автора: визначено оптимальний план вкладення пенсійних накопичень суб'єктом підприємництва до суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення.*

Публікації за матеріалами конференцій:

12. Малишко Є. О. Соціальна безпека підприємств у недержавному пенсійному забезпеченні / Є. О. Малишко // Економічні підсумки 2011 року: досягнення та перспективи : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Львів, 23–24 грудня 2011 р.) : у 3-х ч. – Львів : ГО Львівська економічна фундація, 2011. – Ч. I. – С. 45–47.

13. Малишко Є. О. Визначення пріоритетів недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва / Є. О. Малишко // Формування економічного портрета національної інфраструктури України: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 20–21 січня 2012 р.) : у 2-х ч. – К. : Київський економічний науковий центр, 2012. – Ч. I. – С. 45–48.

14. Малишко Є. О. Аналіз мотивації суб'єктів підприємництва з недержавного пенсійного забезпечення / Є. О. Малишко // Проблеми управління соціально-економічним розвитком України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної

конференції (м. Харків, 27 квітня 2012 р.). – Х. : ВБ «Фактор», 2012. – С. 357–363.

15. Малишко Є. О. Недержавне пенсійне забезпечення: сучасний стан та перспективи розвитку / Є. О. Малишко // Розвиток ринків фінансових послуг в умовах глобалізації : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 29 листопада 2012 р.). – Х. : ТО Ексклюзив, 2012. – С. 74–77.

16. Малишко Є. О. Особливості фінансових стратегій недержавного пенсійного фонду / Є. О. Малишко // Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 4–5 квітня 2013 р.). – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. – С. 242–244.

17. Малишко Є. О. Напрями фінансової стратегії недержавного пенсійного фонду суб'єктами підприємництва / Є. О. Малишко // Розвиток України очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів (м. Харків, 28 березня 2014 р.). – Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2014. – С. 154–158.

18. Малишко Є. О. Алгоритм впровадження пенсійного проекту недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва / Є. О. Малишко // III осінні наукові читання : збірник наукових праць Міжнародної конференції (м. Київ, 25 жовтня 2014 р.). – К. : Центр наукових публікацій, 2014. – С. 36–37.

19. Мальшко Е. О. Негосударственное пенсионное обеспечение как неотъемлемая часть рынка труда / Е. О. Мальшко // Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 24–25 квітня 2015 р.) : у 2-х ч. – К. : ГО «КЕНЦ», 2015. – Ч. 2. – С. 64–66.

20. Мальшко Е. О. Роль финансовой стратегии в негосударственном пенсионном обеспечении / Е. О. Мальшко // Перспективи розвитку регіонів: інноваційна діяльність і управління проектами : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24–25 квітня 2015 р.) : у 2-х ч. – Львів : ЛЕФ, 2015. – Ч. 2. – С. 89–91.

АНОТАЦІЯ

Малишко Є. О. Вибір фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2016.

Дисертацію присвячено вирішенню важливого науково-практичного завдання щодо подальшого розвитку теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій стосовно вибору фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктів підприємництва.

У роботі узагальнено теоретичні положення про особливості функціонування системи НПЗ, уточнено його категоріальний апарат з вибору фінансової стратегії суб'єктами підприємництва. Визначено ієрархію проблем розвитку НПЗ при виборі фінансових стратегій. Сформовано основні альтернативні варіанти суб'єктів НПЗ з вибору фінансових стратегій суб'єктами підприємництва. Здійснено оцінку інвестиційного розвитку НПЗ в Україні. Виявлено поінформованість суб'єктів підприємництва про співпрацю з НПЗ щодо НПФ. Визначено основні напрями реалізації

фінансових стратегій НПЗ. Обґрунтовано й розроблено діагностичний інструментарій вибору фінансової стратегії НПЗ суб'єктами підприємництва. Виявлено вплив результатів фінансової діяльності НПФ на вибір напрямів фінансової стратегії НПЗ. Обґрунтовано сутність і етапи процесу формування потенційного фінансового кластера суб'єктів НПЗ. Розроблено методичний підхід до вибору фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

Ключові слова: пенсійна система, соціальне страхування, пенсійна реформа, пенсійний фонд, недержавне пенсійне забезпечення, недержавний пенсійний фонд, фінансова стратегія, банк, страхова компанія, кластер, суб'єкти підприємництва.

АННОТАЦИЯ

Малышко Е. О. Выбор финансовых стратегий негосударственного пенсионного обеспечения субъектами предпринимательства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця, Харьков, 2016.

Диссертация посвящена решению важной научно-практической задачи с последующим развитием теоретических положений, методических подходов и практических рекомендаций к выбору финансовых стратегий негосударственного пенсионного обеспечения субъектов предпринимательства.

В работе обобщены теоретические положения об особенностях функционирования системы негосударственного пенсионного обеспечения (НПО) и уточнен ее категориальный аппарат. Определена иерархия проблем развития НПО при выборе финансовых стратегий. Сформированы основные альтернативные варианты субъектов НПО при выборе финансовых стратегий субъектами предпринимательства. Проведена оценка инвестиционного развития НПО в Украине. Виявлена осведомленность субъектов предпринимательства о сотрудничестве с НПО по НПФ. Определены основные направления реализации финансовых стратегий НПО. Обоснован и разработан диагностический инструментариий выбора финансовой стратегии НПО субъектами предпринимательства. Определено влияние результатов финансовой деятельности НПФ по выбору направлений финансовой стратегии НПО. Обоснованы сущность и этапы процесса формирования потенциального финансового кластера субъектов НПО. Разработан методический подход к выбору финансовой стратегии негосударственного пенсионного обеспечения субъектами предпринимательства.

Ключевые слова: пенсионная система, социальное страхование, пенсионная реформа, пенсионный фонд, негосударственное пенсионное обеспечение, негосударственный пенсионный фонд, финансовая стратегия, банк, страховая компания, кластер, субъекты предпринимательства.

SUMMARY

Malishko E.O. The choice of financial strategies of private pension provision entrepreneurship subjects. – The manuscript.

The dissertation for scientific a degree a candidate of economic sciences. Specialty 08.00.08. – Money, finance and credit. – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. Kharkiv, 2016.

Dissertation is devoted to the solution of important scientific and practical tasks with the subsequent development of theoretical positions, methodological approaches and practical recommendations to the choice of financial strategies private pension provision of entrepreneurship subjects. The paper summarizes the theoretical and methodological framework and the efficiency of private pension provision. The author summarizes the financial strategies when choosing private pension provision of entrepreneurship subjects. In addition, the refined strategic priorities when choosing financial strategies private pension provision of entrepreneurship subjects. Implementation proved the potential of the cluster, which is the core of the formation of NPF areas of financial strategy of private pension provision of entrepreneurship subjects. The author of the expediency of implementing the financial strategy of private pension provision of entities in the implementation of the draft pension service operations accrued funds to personal accounts. The data on the status and prospects of development of private pension provision at the present stage. The author, based on data about the efficiency of the refinery, built ratings NPF in terms of net unit cost of pension contributions for two periods: the first 2008 – 2010 years and the second 2011 – 2014 years. Allocated for each period of three NPF, which increase in net unit cost of pension contributions in excess of the rate of inflation. The study, set the level of performance of the selected rated SPF has influence when choosing a business entity refinery. The analysis of the development of private pension provision summarizes information about the benefits of businesses affiliate conjunction with private pension provision. It was determined that in Kharkiv, compared to m. Kherson and Mariupol business entities more aware and informed about the private pension coverage and are considering the possibility of business entities to contribute to and use the services of private pension provision.

Built financial strategy of private pension provision by comparing pre-defined factors external and internal environment that are key in the implementation of the financial strategy of private pension provision. Determined strategic priorities when choosing financial strategies of private pension provision. Analyze usage in enterprises of different ownership forms of provisions for supplementary pension provision. Revealed enterprise which is implementing a program of additional pension through the creation of internal production funds. The factors influence the selection of the main subjects of the risks of private pension provision formed in clusters.

The study, produced a model of influence on entry into the non-state pension business entities characterizing the range of financial strategies of private pension provision of private pension provision. Implementation proved the potential of the cluster, which is the core of the formation areas of financial strategy of private pension provision of entrepreneurship subjects.

The author of the expediency of implementing the financial strategy of private pension provision of entrepreneurship subjects in the implementation of the draft pension service operations accrued funds to personal accounts, the results show a profitable investment and the rate of return of the project in these clusters. It is proved that when choosing a financial strategy of private pension provision of entrepreneurship subjects need to allocate retirement savings among all stakeholders of private pension provision in order to obtain investment income.

Keywords: social security, pension reform, the pension system, pension fund, private pension provision, pension fund, financial strategy, bank, insurance company, cluster businesses.

МАЛИШКО ЄВГЕНІЯ ОЛЕГІВНА

**ВИБІР ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Формат 60x84/16 Ум. друк. арк. 0.9 Тир. 100 прим. Зам. 364-15
Підписано до друку 22.04.16 Папір офсетний